

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 65 0 P 796723 23 Rev
Sarajevo, 20.02.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sutkinja: Jasminke Kubat kao predsjednice vijeća, Svjetlane Milišić-Veličkovski i Mirsade Čaušević- Dučić, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja: 1. M.Č. iz T., ..., 2. R.B. iz T., ..., 3. J.T. iz T., ..., 4. H.S. iz T., ... i 5. A.B. iz T., ..., koje zastupa punomoćnik Emir Kukić, advokat iz Sarajeva, uz učešće umješaka na strani tužitelja, Saveza osoba sa invaliditetom, Sarajevo, Ulica Avde Smajlovića br. 5, protiv tužene Federacije Bosne i Hercegovine, koju zastupa Federalno Pravobranilaštvo Sarajevo, Ul. Valtera Perića 15, radi utvrđenja diskriminacije i isplate, vrijednost spora 35.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 65 0 P 796723 22 Gž od 26.10.2022. godine, u sjednici vijeća održanoj 20.02.2024. godine, donio je sljedeću

P R E S U D U

Revizija i dopuna revizije se odbijaju.

Odbija se zahtjev tužitelja za naknadu troškova parničnog postupka nastalih u povodu revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu broj: 65 0 P 796723 19 P od 28.04.2020. godine, stavom prvim izreke, utvrđeno je da su tužitelji neposredno diskriminirani od strane tužene na način što je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom („Službene novine FBiH“ broj 14/09), koji je stupio na snagu 12.03.2009. godine, tužena povrijedila pravo tužitelja na jednako postupanje, čime su tužitelji izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine. Stavovima drugim do šestim izreke naloženo je tuženoj da tužiteljima na ime neisplaćenih ličnih invalidnina isplati iznos od po 59,64 KM mjesečno, i to tužiteljici M.Č. počev od 09.10.2008. godine, tužiteljici J.T. počev od 05.02.2008. godine, tužitelju H. S. počev od 05.02.2008. godine, tužiteljici R.B. počev od 30.01.2010. godine i tužiteljici A.B. počev od 05.02.2008. godine, svima sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dopijeva svakog prvog u mjesecu za prethodni mjesec. Stavom sedmim izreke tužena je obavezana naknaditi tužiteljima troškove parničnog postupka u iznosu od 2.700,00 KM, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana donošenja presude pa do isplate, sve u roku od 30 dana. Stavom osmim izreke tužitelji su, na osnovu člana 400. ZPP, oslobođeni obaveze plaćanja sudske takse na tužbu i na presudu.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu, broj: 65 0 P 796723 22 Gž od 26.10.2022. godine, stavom I izreke žalba tužene je uvažena i prvostepena presuda preinačena na način da je tužbeni zahtjev tužitelja odbijen u cijelosti. Stavom II izreke obavezani su

tužitelji tuženoj naknaditi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.760,00 KM, a stavom III izreke naknaditi joj troškove žalbenog postupka u iznosu od 920,00 KM, sve u roku od 30 dana od dana dostavljanja presude. Stavom IV izreke odbijena je kao neosnovana žalba tužitelja.

Protiv drugostepene presude reviziju su blagovremeno izjavili tužitelji zbog, kako to proizlazi iz navoda revizije, pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da ovaj sud reviziju usvoji i osporenu presudu preinači tako što će odbiti žalbu tužene; odnosno da pobijanu presudu ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje, a tuženu obaveže na naknadu troškova postupka, uključujući troškove sastava revizije u iznosu od 2.400,84 KM.

Tužitelji su naknadno, blagovremeno podnijeli dopunu revizije kojom osporavaju i odluku drugostepenog suda o troškovima parničnog postupka, te predlažu da ovaj sud i u tom dijelu drugostepenu presudu preinači i odbije zahtjev tužene za naknadu troškova.

Tužena nije podnijela odgovor na reviziju.

Ispitujući pobijanu presudu u smislu odredbe člana 241. stav 1. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu: ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci.

Revizija nije osnovana.

Nije ostvaren revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

Predmet spora je zahtjev tužitelja za utvrđenje diskriminacije, te naknadu materijalne štete nastale usljed diskriminatorne radnje. Tužitelji svoje zahtjeve zasnivaju na tvrdnji da su donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom², kao tzv. mirnodopski invalidi stavljeni u nepovoljniji položaj u odnosu na invalide - civilne žrtve rata, a jedina razlika između ove dvije kategorije invalidnih lica je u načinu nastanka invaliditeta, te da su takvom zakonskom regulativom tužitelji diskriminirani.

Prema činjeničnim utvrđenjima nižestepeni sudovi, na osnovu odredaba člana 18b. Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom³ (u daljem tekstu: Zakon) svi tužitelji su stekli pravo na ličnu invalidninu u određenom novčanom iznosu, u skladu sa utvrđenim stepenom invaliditeta. Ova prava su tužitelji izgubili donošenjem navedenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom (u daljem tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama), koji je stupio na snagu 12.03.2009. godine.

Prvostepeni sud je našao da je odredbom člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama tužena bez objektivnih kriterija razdvojila korisnike prava iz tog zakona na dvije skupine. Jedna skupina su mirnodopski invalidi, koji ostvaruju pravo na ličnu invalidninu tek sa 90% tjelesnog oštećenja, dok su druga skupina civilne žrtve rata koje ostvaruju pravo na ličnu invalidninu već sa 60% tjelesnog oštećenja. Stvaranje razlike između lica čija je invalidnost nastala rođenjem ili povredom, u odnosu na lica čija je invalidnost nastupila u ratu, prema uvjerenju prvostepenog suda, predstavlja različito postupanje za koje ne postoji razumno opravdanje. Stoga taj sud utvrđuje da je donošenjem spornog Zakona o izmjenama i dopunama izvršena

¹ „Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

² „Službene novine Federacije BiH“ broj 14/09

³ „Službene novine Federacije BiH“ br. 36/99 i 54/04

sistemska diskriminacija tužitelja, te da nije postojao osnov za izvođenje tužitelja iz stečenih prava ukoliko su ta prava omogućena drugim licima koja se nalaze u istoj činjeničnoj situaciji. Shodno navedenom, prvostepeni sud usvaja tužbeni zahtjev u cijelosti.

Odlučujući o žalbi tužene protiv prvostepene presude, drugostepeni sud je cijenio da je Odlukom Ustavnog suda BiH broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine utvrđeno da je član 3. Zakona o izmjenama i dopunama u skladu sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Budući da tužitelji tužbenim zahtjevom traže utvrđenje da su diskriminirani upravo temeljem odredaba za koje je Ustavni sud BiH utvrdio da nisu diskriminatorne, odnosno da su u saglasnosti sa odredbama Ustava BiH i Evropske konvencije o ljudskim pravima kojima se zabranjuje diskriminacija, drugostepeni sud je našao da je tužbeni zahtjev u tom dijelu neosnovan. Kako je tužiteljima upravo na temelju odredaba člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama prestalo pravo koje su do tada uživali po odredbama člana 18b. Zakona – drugostepeni sud nalazi da je neosnovan i zahtjev tužitelja za novčano potraživanje koje odgovara visini naknade koju su tužitelji ostvarivali do momenta gubitka prava. Iz navedenih razloga drugostepeni sud je žalbu tužene uvažio, te prvostepenu presudu preinačio i odbio tužbeni zahtjev tužitelja, pri čemu je tužitelje obavezao da tuženoj naknade troškove prvostepenog postupka u iznosu od 2.760,00 KM, kao i troškove žalbenog postupka u iznosu od 920,00 KM. Žalba tužitelja izjavljena protiv rješenja o troškovima postupka je odbijena.

Ovakav pravni zaključak drugostepenog suda nije doveden u pitanje navodima revizije.

Drugostepeni sud je, i po ocjeni ovog revizijskog suda, pravilno primijenio materijalno pravo kada je utvrdio da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom nije diskriminirajući i da ne daje osnovu za utvrđenje postojanja diskriminacije i isplatu potraživanja koja su predmet zahtjeva tužitelja.

Odredbom člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama, na koju tužitelji ukazuju kao osnov diskriminacije, propisano je da se član 18.b. Zakona mijenja i glasi: „Radi ostvarivanja prava utvrđenih ovim zakonom lica sa invaliditetom razvrstavaju se prema utvrđenom procentu oštećenja organizma u dvije grupe i to: I. grupa - lica sa invaliditetom sa 100% oštećenja organizma, II. grupa - lica sa invaliditetom sa 90% oštećenja organizma“. Ovom izmjenom ranije važeće zakonske odredbe licima sa invaliditetom („mirnodopskim“) koja imaju 60 %, 70% i 80% oštećenja organizma prestalo je pravo na ličnu invalidninu, dok za civilne žrtve rata do takve izmjene nije došlo.

Nesporno je, dakle, da su izmijenjenim Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom propisani različiti uslovi za korištenje naknada u oblasti socijalne zaštite za osobe čiji stepen oštećenja iznosi od 60% do 80% - u zavisnosti od toga da li se radi o licima sa invaliditetom ili o civilnim žrtvama rata.

Međutim, sam različit tretman u pogledu prava na ličnu invalidninu „mirnodopskih“ lica sa invaliditetom, kakvi su tužitelji, i civilnih žrtava rata, nije dovoljan uslov za utvrđenje da su tužitelji u odnosu na uporednu grupu stavljeni u neravnopravan položaj.

Naime, tužena, kao zakonodavac, ovakav nejednak tretman zasniva na legitimnom cilju, te i ovaj sud nalazi da za razliku u postupanju postoji razumno opravdanje. Navedena

razlika opravdava se činjenicom da država ima „moralni dug“ prema civilnim žrtvama rata, jer nije bila u stanju da ih zaštiti, te iz tog razloga uspostavljanje prava ove kategorije lica na ličnu invalidninu predstavlja određenu vrstu „ratne reparacije“.

U sferi socijalne i ekonomske politike nadležna javna vlast ima široko polje slobodne procjene, te je najbolje pozicionirana da, imajući u vidu ograničenost resursa, odluči ko će primati pomoć u oblasti socijalne zaštite, koliki će biti iznosi koji se isplaćuju na ime socijalne zaštite, kao i da propiše uslove pod kojim određena lica mogu ostvarivati prava iz oblasti socijalne zaštite. Imajući u vidu da je u konkretnom slučaju tužena, za dvije kategorije lica propisala različit stepen oštećenja organizma kao uvjet za korištenje prava iz socijalne zaštite, konkretno prava na ličnu invalidninu, ali da je za takav različit tretman navela razumno opravdanje, takav se propis ne može smatrati diskriminirajućim.

Pored toga, iz relevantnih odredaba izmijenjenog i dopunjenog Zakona, vidljivo je da država brine za obje navedene kategorije propisujući niz povlastica za sve. Činjenica je da civilne žrtve rata imaju veću mogućnost pristupa u odnosu na ostvarivanje prava na ličnu invalidninu, međutim lica sa invaliditetom koja imaju stepen oštećenja organizma ispod 90% imaju na raspolaganju pogodnosti koje su propisane Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i osposobljavanju invalida. Zbog toga ovakvo propisivanje uslova za ostvarivanje prava na ličnu invalidninu zadovoljava i načelo proporcionalnosti jer uspostavlja pravičnu ravnotežu između javnog interesa i zaštite prava pojedinca.

Ovakav stav zauzeo je i Ustavni sud u svojoj odluci broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine, te utvrdio da navedenom zakonskom odredbom nije stavljen prekomjeren teret na lica sa invaliditetom – u koju kategoriju spadaju i tužitelji, u odnosu na civilne žrtve rata.

Shodno navedenom, i ovaj sud nalazi da donošenjem i primjenom Zakona o izmjenama i dopunama tužena ne čini sistemsku diskriminaciju prema tužiteljima u smislu odredaba Zakona o zabrani diskriminacije⁴, te člana 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

Bez osnova su navodi revizije kojima tužitelji osporavaju razloge na kojima je svoju odluku zasnovao Ustavni sud BiH. Odredbama člana VI.4. Ustava BiH i člana 72. stav 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine⁵ propisano je da su odluke Ustavnog suda konačne i obavezujuće i da je svako fizičko i pravno lice dužno da ih poštuje, te da su svi organi vlasti dužni, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih Ustavom i zakonom, da sprovedu odluke Ustavnog suda. Zbog toga se ovaj sud ne može upuštati u ocjenu pravilnosti i zakonitosti odluke Ustavnog suda BiH, te su ovi revizijski prigovori bez uticaja na pobijanu presudu.

Kako ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao ni razlog na koji ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, revizija tužitelja je, u pogledu glavne stvari, odbijena kao neosnovana, primjenom odredbe člana 248. Zakona o parničnom postupku.

Neosnovano tužitelji osporavaju i odluku drugostepenog suda o troškovima postupka.

U reviziji se ukazuje na stav Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: Evropski sud) zauzet u presudi donesenoj u predmetu Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske od

⁴ “Službeni glasnik BiH” br. 59/09 i 66/16

⁵ “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj: 94/14

06.09.2016. godine, predstavka broj 72152/13, prema kojem plaćanje nagrade za zastupanje države prema pravilu „gubitnik plaća“ u određenim slučajevima može predstavljati ograničenje prava na imovinu i prava na pristup sudu. U navedenom predmetu Evropski sud je utvrdio da država Hrvatska, koju je kao tuženu u parničnom postupku zastupalo pravobranilaštvo, nema pravo na naknadu troškova postupka, jer bi obavezivanje tužitelja na plaćanje tih troškova za njih predstavljalo pretjeran teret.

Cijeneći ove revizijske navode, ovaj sud je imao u vidu da je pravilo da je stranka koja izgubi parnicu dužna protivnoj stranci naknaditi troškove, propisano odredbom člana 386. stav 1. Zakona o parničnom postupku, kao i da se ova odredba, na osnovu člana 395. istog zakona, primjenjuje i na stranke koje zastupa javno pravobranilaštvo. Navedeno ograničenje prava tužitelja, dakle, propisano je zakonom. Ovakvo pravilo, koje nije neuobičajeno u procesnim zakonodavstvima evropskih zemalja, i prema stavu Evropskog suda ima legitiman cilj, koji se sastoji u „izbjegavanju neopravdanog parničenja i nerazumno visokih troškova parničenja, odvrćanjem potencijalnih tužitelja od pokretanja neutemeljenih sporova ili podnošenja previsokih tužbenih zahtjeva bez snošenja posljedica“. Međutim, na pitanje da li su sredstva kojima se ograničava pravo na imovinu ili na pristup sudu proporcionalna cilju kojem se teži, mora se odgovoriti u svakom konkretnom slučaju.

Tužitelji osnovano i argumentovano ističu da se u konkretnom slučaju nije radilo o objesnom parničanju, te i ovaj sud cijeni da se ne može tvrditi da je njihova tužba bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna.

Međutim, za razliku od činjeničnog osnova u predmetu Cindrić i Bešlić i drugim sličnim predmetima Evropskog suda, u konkretnom slučaju iznos troškova koje su tužitelji obavezani naknaditi tuženoj, nije pretjeran niti nesrazmjernan vrijednosti spora. Vrijednost spora je u konkretnom slučaju označena sa 35.000,00 KM, a tužitelji su obavezani tuženom naknaditi troškove u ukupnom iznosu od 3.680,00 KM. Imajući u vidu da je na tužilačkoj strani 5 tužitelja, to obaveza svakog tužitelja na naknadu troška tuženoj iznosi 736,00 KM. Po pravilima o solidarnoj odgovornosti, svaki od tužitelja je, istina, dužan tuženoj naknaditi cjelokupan iznos troškova, ali se tužitelj koji eventualno plati cjelokupan iznos, može regresirati od ostalih suparničara.

Upuštajući se u vođenje parničnog postupka u ovoj pravnoj stvari, tužitelji su, imajući u vidu odredbe Zakona o parničnom postupku, preuzeli određeni rizik koji sa sobom nosi neuspjeh u sporu, te ovaj sud cijeni da iznos troškova koji je dosuđen tuženoj ne prelazi iznos koji su tužitelji mogli realno predvidjeti kao trošak ovog postupka.

Pored toga, u predmetima koji se odnose na obavezu naknade troškova postupka, finansijska situacija parničnih stranaka također se smatra važnim faktorom prilikom utvrđivanja odnosa proporcionalnosti između preduzete mjere kojom se ograničava pravo i legitimnog cilja kojem se teži. Tužitelji tokom postupka nisu dokazivali svoje imovno stanje kako bi se moglo utvrditi da li obaveza plaćanja navedenog iznosa naknade troškova predstavlja za njih prevelik teret.

S obzirom na navedeno, našavši da obaveza tužitelja da tuženoj naknade troškove u utvrđenom iznosu ne predstavlja neproporcionalno ograničenje prava tužitelja na imovinu niti na pristup sudu, kao aspekt prava na pravično suđenje, ovaj sud je, na osnovu odredbe člana 248. Zakona o parničnom postupku, reviziju i dopunu revizije odbio i u pogledu odluke drugostepenog suda o troškovima postupka.

Zahtjev revidenata za naknadu troškova sastava revizije odbijen je na osnovu odredbe člana 397. stav 1. u vezi sa članom 386. stav 1. Zakona o parničnom postupku, jer revidenti nisu postigli uspjeh u revizijskom postupku.

Predsjednica vijeća
Jasminka Kubat, s.r.